

suočavanje s prošlošću: iskustvo iz republike srpske

Branko Todorović

prezentacija

diskusija, pitanja, komentari

- Šta mislite o Lajčakovim promjenama, da li je to najveća kriza od rata?
- Mislim da međunarodna zajednica mora da redefiniše svoju ulogu.
- Koji su načini da se narod osvijesti i prestane da bude oruđe političara?
- U Bosni i Hercegovini nemamo građansku tradiciju civilnog društva. Moramo da radimo u okviru naših dometa, lokalno, preko svojih kontakata, sa mladima itd. Procesi pomirenja još nisu zaživjeli. Puno toga je do nas, individualno. Koji je Vaš stav o bošnjačkim političarima kao krivcima za pad Srebrenice i koje su šanse za njihovo procesuiranje?
- Bojim se da nikada, kao građani, nećemo saznati pravu istinu o ratu u BiH. Postojalo je puno prljavih dogovora koji su morali biti ispoštovani da ne bi došlo do vojne intervencije međunarodne zajednice. Postoji dosta primjera solidarnosti i humanosti i mislim da to treba potencirati.
- Možete li prokomentarisati interetničke odnose u BiH?
- Problem je nepostojanje dijaloga. Mene brine minimalna količina povjerenja u odnosima među narodima. Strahovi se moraju diskutovati otvoreno, nedostatak interakcije i

dijeloga me brine. Ali, u ovome vidim veliki prostor za djelovanje. Civilno društvo je podijeljeno, nemamo aktivističku mrežu u BiH, nedostaje nam saradnja. U BiH postoje odvojena društva, paralelna.

- Da li će doći do otcjepljenja Republike Srpske iz BiH i ponovnog rata?

- Ne. Srbi u Republici Srpskoj vole BiH i ne vole više Republiku Srbiju od nje. Svi u BiH treba da razgovaramo o tome šta hoćemo. Ne prihvatamo stereotipe, razvijajmo civilno društvo. Svi narodi mogu graditi svoju budućnost u BiH i to treba da rade.

- Fascinantne su mi naše podjele na etničke grupe i znam da iza svega toga stoji strah. Ljudi koji grade civilno društvo često koriste rečenicu "nemate čega da se plašite". Problem je da taj strah realno postoji.

- Potreban nam je novi kulturni pokret. Ovako gradimo grupe da bi imali zajedničkog neprijatelja.

- Ne razumijem stav nekih ljudi iz RS-a koji glasi: "Vi iz BiH...".

- To je pitanje identiteta. Bošnjaci moraju da preuzmu odgovornost najbrojnije nacije u BiH i smire manje nacije. BiH treba da prođe kroz katarzu i osudi svoje zločince.

- Ja sam zainteresirana za pronalaženje uzroka straha. Cijenim to što ste rekli ali niste, kao ni mi, reprezentativni primjer građanina BiH. Da li on ili ona voli BiH kao i Vi pošto me je toga strah?

- Ima pomaka. Žrtvama se manipuliše s bošnjačke strane i to pogoršava situaciju. Pitanje je koji nam je plan B, kako da sve nacionaliste skinemo s vlasti. Malo mi je zasmetalo korišćenje starih termina za nova rješenja. Npr., uzdizanje bosanske nacije.

- Iako ne prihvatam podele po etničkoj liniji, problem mi je što skoro sa svakom novom osobom, kako progovori nekoliko rečenica - ja znam kojoj etničkoj grupi pripada. Dotle je došlo.

- Ne možemo promijeniti većinu stanovništva u BiH. To ne bi trebalo da nam smanji motivaciju. Moramo biti svjesni svojih dometa. Projekat razvijanja ljudskih prava postoji i ako se za to zalaže samo jedan čovjek.